

6 Şubat 2023'te Türkiye'de meydana gelen büyük depremlerin ardından, Action Against Hunger (ACF) ve Hayata Destek, acil ihtiyaçların karşılanması ve depremden en çok etkilenen bölgelerde sosyoekonomik toparlanmanın desteklenmesi için harekete geçmiştir. İnsani yardım, kişisel güçlendirme ve geçim kaynaklarının geri kazandırılması alanlarındaki kapsamlı deneyimimiz bu çabamızda etkili olmuştur.

Bu tür büyük afetler, can kayıplarının ötesine geçen zararlara neden olmakta, hayati önem taşıyan altyapıyı tahrip etmekte, vasıflı çalışanları iş göremez hale getirmekte, bireylerin çalışma veya eğitim görme becerilerini sekteye uğratmaktadır. Bu faktörler, afetten etkilenen toplulukların toparlanma kapasitesini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle Action Against Hunger ve Hayata Destek ilk acil durum aşamasından sonra da çabalarını sürdürerek bu konuda çalışmanın önemini vurgulamaktadır.

Sosyoekonomik toparlanmaya ilişkin bu değerlendirmede; Adana, Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Mersin olmak üzere altı ilde afetin hem ev sahibi hem de yerinden olmuş nüfus üzerindeki etkisi incelenmektedir. Depremler, Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde binlerce ailenin hayatını, çalışma durumları da dâhil olmak üzere önemli ölçüde değiştirmiş, kayıtlı işgücünde %23,6'lık bir düşüşe ve en çok etkilenen illerde %50'nin üzerinde bir azalmaya neden olmuştur. Küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) yapısal hasarlar ve ekipman kayıpları nedeniyle operasyonel zorluklarla karşılaşmıştır. Ekonomik gerilemenin yanı sıra, bölgenin toparlanma ve yeniden yapılanma için gerekli olan vasıflı işgücü konusunda ciddi bir eksiklikle karşı karşıya olması, döşeme, inşaat ve elektrik işleri gibi alanlarda mesleki eğitimin önemini göstermektedir.

Ayrıca, deprem göç eğilimlerini önemli ölçüde değiştirmiş ve Adana'nın kırsal kesimleri göç akınına uğramıştır. Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da vasıflı işçilerin göçü işgücü açığını daha da artırmıştır. Bu göç dinamikleri sosyal uyumu da etkilemiş ve yerinden olmuş nüfusun yerel topluluklara entegrasyonunda zorluklar ortaya çıkarmıştır.

Ayrıca, deprem sonrası işgücü piyasasına katılım motivasyonu, travma ve sosyal güvenlik ağı programları gibi faktörlerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Düşük gelirli bireyler, sosyal yardıma bağımlı olmaları nedeniyle istihdam projelerini genellikle finansal risk olarak algılamaktadır. Toplumsal cinsiyet dinamikleri de önemli bir rol oynamakta, kadınlar geleneksel cinsiyet rolleri ve ailevi beklentiler nedeniyle engellerle karşılaşmaktadır.

Gayri resmi geçici barınma alanlarındaki zorlu yaşam koşulları ve yüksek kayıt dışı çalışma oranları, özellikle kadınlar gibi kırılgan gruplar için başka bir karmaşıklık katmanı oluşturmaktadır. Yüksek ulaşım maliyetleri ve artan kiralar bu sorunları daha da körüklemiştir. Kadınlar, taciz korkusu ve ekonomik kısıtlamalar da dahil olmak üzere, iş arama becerilerini etkileyen ek engellerle karşılaşmaktadır.

TAVSİYELER:

Zorlukları fırsata çevirme, daha iyisini inşa etme ve kapsayıcı toparlanmaya öncelik verme ilkelerine dayanan bu değerlendirme raporunda, müdahale alanları belirlenmiş; uzun vadeli ve kapsayıcı toparlanmayı desteklemek için öneriler sunulmuştur:

Yerel Ekonominin Canlandırılması: Düşük değerli tarımsal ürünlere bağımlılığı azaltmak için ekonomik çeşitliliğin desteklenmesi çok önemlidir. Buna yerel ve bölgesel gıda sistemlerinin teşvik edilmesi, küçük ölçekli çiftçilerin desteklenmesi ve altyapının iyileştirilmesi de dahildir. Eğitim ve beceri geliştirme müdahalelerinin afet sonrası ihtiyaçlarla uyumlu hale getirilmesi, herkesin toparlanmaya kapsayıcı bir şekilde katkıda bulunmasını sağlayabilir. Yerel tüketimin teşvik edilmesiyle ekonomik faaliyetler canlandırılabilir ve yerel işletmeler desteklenebilir.

Kapasite Geliştirme: Mobilya döşemeciliği ve inşaat gibi yeniden yapılandırma sektörlerinde işgücünün güçlendirilmesi hayati önem taşımaktadır. Kapasite geliştirme; dijital okuryazarlık, girişimcilik ve piyasa adaptasyonunu da kapsamalıdır. Özellikle kırsal alanlarda kısa süreli, bağlama özgü eğitim programları beceri açıklarının kapatılmasına yardımcı olabilir. Sosyal becerilere odaklanmak, sosyal uyumu artırabilir ve ortak eğitim yoluyla ev sahibi ve yerinden olmuş toplulukların entegrasyonunu kolaylaştırabilir.

Hedef Grupların Koşullarının Anlaşılması: Etkilenen nüfusun, özellikle de geçici barınma alanlarında yaşayanların kendine özgü zorluklarının tanınması, kapsayıcılığın teşvik edilmesinde kilit öneme sahiptir. Psikolojik desteğin geçim kaynakları programlarına entegre edilmesi ve istihdam girişimleri hakkında net bilgi sağlanması bu konuda yardımcı olabilir. Sosyal yardımdan istihdama geçişte aşamalı bir yaklaşım benimsenmesi ve farkındalık kampanyaları ile kültürel dinamiklerin ele alınması, eşitliğin teşvik edilmesi için önemli unsurlardır.

Yerelleşme ve Ortaklık: Müdahaleleri kültürel ve sosyoekonomik bağlamlara göre uyarlamak için yerel bilgidен yararlanmak, toparlanmaya yönelik müdahalelerin etkinliğini artırabilir. Özel sektör ve kamu kurumları ile ortaklıkların güçlendirilmesi bu hedefe ulaşılmasına yardımcı olabilir. Yerel işletmelerin ve girişimciliğin mali yardım, teknik destek ve eğitim yoluyla desteklenmesi sürdürülebilir kalkınmayı daha da ileriye taşıyabilir.

